

Вх. № 220-483/19.03.2026

СТАНОВИЩЕ

по дисертационен труд за присъждане на ОНС „ДОКТОР“

1. Обща информация

Изготвил становището: доц. д-р Петя Иванова Петрова, ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“ - Велико Търново, професионално направление 3.8. Икономика, Научна специалност: Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност.

Основание за написване на становището: Заповед РД-06-25/ 27.01.2026 г. на Ректора на Икономически университет – Варна и решение на първо заседание на Научно жури, проведено на 09.02.2026 г.

Автора на дисертационния труд: Ваня Петрова Христова

Тема на дисертационния труд: Вътрешен финансов контрол в икономическите групи

Научен ръководител: доц. д-р Светлозар Димитров Стефанов

2. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд разглежда вътрешния финансов контрол в икономическите групи като инструмент за управление на риска и защита на активите, който се използва за гарантиране надеждността на финансовата информация. Актуалността на дисертационния труд се обуславя от нарастващата необходимост за внедряване на адаптивни контролни системи за осигуряване на дългосрочна устойчивост в икономическите групи, проблематика, която е слабо изследвана.

Дисертационният труд на Ваня Христова е с общ обем от 298 страници, от които 16 страници библиография, включваща: 222 източника, от които 113 на английски език, 60 на български език и 49 нормативни актове, стандарти и директиви; и 23 страници приложения. В подкрепа на изложението са представени 25 таблици и 6 фигури. Посочените формални и съдържателни страни на дисертационния труд са основание да се счита, че той отговаря на чл.27 (2) от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав (ППЗРАС) в България и притежава всички необходими елементи на завършено научно изследване.

3. Публикации и участие в научни форуми

Докторантът е представил една рецензирана статия в научно списание и три научни доклада, публикувани в сборници от научни конференции. Разработките са самостоятелни, публикувани са в специализирани научни издания и отразяват ключови аспекти от дисертационния труд. Общият брой точки, получени в резултат от направените публикации, надхвърля количествените изисквания по чл. 57 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна и отговарят на минималните национални изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, съгласно чл. 26, ал. 2 и ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

4. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд притежава логична и балансирана структура, включваща увод, три глави, заключение и приложения. В **първа глава** е изградена теоретичната рамка на вътрешния финансов контрол чрез проследяване на еволюцията в разбирането за неговата същност. **Втора глава** насочва вниманието към икономическите групи, като разглежда моделите за изграждане на системи за вътрешен контрол в тяхната специфика. **Трета глава** е с подчертан практико-приложен характер и представя резултатите от проведеното емпирично изследване. Общият обем на труда е напълно достатъчен за доказване на изследователската теза. По отношение на съдържанието и оформянето, разработката съответства стриктно на изискванията на чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от ПРАС в ИУ–Варна. Обектът, предметът, целта, задачите, изследователската теза и хипотези са ясно дефинирани, избраният научно-методологичен инструментариум е адекватен на сложността на изследването. Разработката е оригинална и съдържа значими научно-приложни резултати. Авторът е показал задълбочено познаване на специализираната литература в областта на контрола и корпоративните структури (икономическите групи).

Коректност на автореферата

Представеният автореферат е изготвен съгласно установените изисквания и напълно съответства на съдържанието на дисертационния труд. В него са отразени по систематизиран начин основните моменти на изследването, методологията и емпиричните резултати. Справката за научните приноси коректно отразява достигнатите от автора резултати, като в автореферата са включени още декларация за оригиналност и списък на публикациите по темата.

Лексикална и стилова характеристика на дисертационния труд

В дисертационния труд е използван прецизен научен език, като използваната литература е цитирана коректно и съобразно стандартите. Текстът е изложен в академичен стил, характеризиращ се със стегнатост и яснота на изказа. Приложените таблици и фигури допринасят значително за онагледяването на теоретичните постановки и за прегледното представяне на емпиричните данни.

5. Идентифициране и оценяване на научните и научно – приложните приноси в дисертационния труд

В дисертационният труд авторът идентифицира **три теоретико-методически приноса**: разширена е теоретичната рамка на вътрешно финансовия контрол в контекста на икономическите групи чрез интегриране на риск-базирания подход и ESG рисковете; разработени са два индекса за разкритията и за качеството на вътрешния финансов контрол, които позволят оценка на прозрачността, зрелостта и сравнимостта на контролните системи в икономическите групи като се използват публични и количествено измерими показатели; и **два практико-приложни приноса**: апробиране на индекса за качеството на вътрешния финансов контрол чрез прилагане на казусно изследване в „Албена АД“ и емпирично потвърждаване на ролята на вътрешния

финансов контрол за надеждността на отчетността. Считаю, че заявените приноси са реално постигнати като би могло индексите да бъдат прецизирани с цел по-широка практическа приложимост.

6. Констатирано или неконстатирано плагиатство в дисертационния труд и автореферата

Представените дисертационен труд и автореферат отговарят на етичните стандарти и не е констатирано плагиатство. Това дава основание да се приеме, че представената разработка от Ваня Христова е оригинално научно изследване със самостоятелен характер.

7. Критични бележки и препоръки

Научният стил на академичните трудове изисква по-стриктно придържане към безлична форма на изложение, като на отделни места се наблюдават отклонения от това изискване. В някои части от теоретичната рамка, свързани със същността на вътрешния финансов контрол, се установява нарушена логическа последователност и преплитане на понятия. Като ограничение на изследването може да се посочи и относително тесният обхват на емпиричния анализ. Научната стойност на разработката би се повишила при разширяване на обхвата на анализа чрез включване на други икономически групи.

8. Въпроси към дисертанта

Каква е функционалната обвързаност между системата за вътрешен контрол, счетоводната политика и управлението на рисковете в една икономическа група? Възможно ли е тези системи да функционират самостоятелно или е необходим пълен синхрон между тях за постигане на устойчивост в групата?

9. Заключение

Дисертационният труд на тема *„Вътрешният финансов контрол в икономическите групи“* представлява задълбочено изследване, в което ясно се открояват теоретично-методически и практико-приложни приноси. Той отговаря на изискванията в ЗРАС на Република България, ППЗРАС и Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна. Това дава основание да дам **положителна оценка** на разработения дисертационен труд и да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен **„доктор“** на докторант **Ваня Петрова Христова** в област на висше образование **3 Стопански, социални и правни науки**, професионално направление **3.8 Икономика**, научна специалност **Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност**.

17.03.2026 г.

Изготвил:

Юлия Петрова

СТАНОВИЩЕ

Вх. № Ф/20-497/20.03.2026

придобиване на образователна и научна степен „доктор” по обявена процедура от
Икономически университет – Варна

от доц. д-р Силвия Димитрова Костова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов,
научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност
(контрол)“, професионално направление 3.8 „Икономика“.

Основание за написване на становището: Заповед №ЗД-06-25/27.01.2026 г. на
Ректора за назначаване на научно жури и решение на научното жури

Автор на дисертационния труд: Ваня Петрова Христова

Тема на дисертационния труд: Вътрешен финансов контрол в икономическите
групи

1. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд на тема „Вътрешен финансов контрол в икономическите групи“ е посветен на актуален и недостатъчно изследван за българската теория и практика проблем, свързан с изграждането и функционирането на ефективни контролни системи в корпоративния сектор, с фокус върху икономическите групи в туризма. Обект на изследването е вътрешният финансов контрол като съвкупност от политики и процедури в икономическите групи, а предмет са подходите, механизмите и инструментите за неговото проектиране и прилагане на групово равнище, както и връзката между качеството на контрола и финансовото представяне на групата на „Албена“ АД.

Трудът е структуриран в увод, три глави, заключение, литература и приложения, с общ обем 298 страници. Целта е да се изследват организацията и методиката на вътрешния финансов контрол, да се разработят индекси за оценка на качеството и прозрачността му и да се тества емпирично влиянието му върху финансовите резултати. Използван е смесен методологически подход, включващ теоретичен анализ, документно проучване, интервюта, индексен и регресионен анализ. Основните резултати и приноси се изразяват в разработването на Индекс на разкритията и Индекс за качеството на вътрешния финансов контрол, апробирани върху икономическата група на „Албена“ АД, както и в формулирани препоръки за усъвършенстване на контролната система и интегриране на ESG рисковете. Хипотезата за връзка между качеството на вътрешния финансов контрол и финансовото представяне е частично потвърдена.

2. Публикации и участие в научни форуми

От предоставената информация се установява, че по темата на дисертационния труд са представени общо четири публикации – една статия в научно издание и три доклада в сборници от научни конференции. Публикациите са пряко свързани с проблематиката на вътрешния финансов контрол, управлението на риска, ESG аспектите и съвременните технологични предизвикателства пред контролната дейност. При положение че дисертационният труд не е публикуван като монография, този публикационен масив дава основание да се приеме, че са изпълнени количествените изисквания по чл. 35, ал. 1, т. 1–4 от правилника на ИУ – Варна и минималните национални изисквания.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд е изграден в завършена и логически последователна структура, включваща увод, три глави, заключение, използвана литература и приложения, с общ обем 298 страници, 25 таблици, 6 фигури и 2 приложения. В увода са

ясно формулирани актуалността, обектът, предметът, целта, задачите, тезата, хипотезите, методиката, информационната база и ограниченията на изследването, което показва съответствие с изискванията към съдържанието на дисертационен труд. Изложението преминава последователно от теоретико-методологичните основи към организационно-методическите особености и завършва с практико-приложно изследване върху икономическата група на „Албена“ АД, което придава завършеност и вътрешна свързаност на разработката.

Съдържателно трудът демонстрира добро равнище на научна систематизация, коректно използване на специализирана литература и стремеж към обвързване на теоретичните постановки с емпирична проверка и практически препоръки. Заключение то синтезира основните резултати и изводи в съответствие с поставените изследователски задачи.

Авторефератът коректно и достатъчно пълно отразява структурата, съдържанието, методиката, основните резултати и приносите на дисертацията. Лексикално и стилово трудът е издържан в академичен стил, с подходяща терминологична прецизност, добра логика на изложението и ясен научен стил.

4. Идентифициране и оценяване на научните и научно - приложните приноси в дисертационния труд.

Научните и научно-приложните приноси на дисертационния труд могат да бъдат оценени като ясно обособени, тематично релевантни и пряко произтичащи от поставените цел, задачи и проведеното изследване. На теоретико-методическо равнище следва да се открие, че въз основа на критичен анализ на специализираната литература са изведени особеностите на вътрешния финансов контрол в икономическите групи, като е разширена теоретичната му рамка чрез интегриране на риск-базирания подход и аргументиране на значимостта на ESG рисковете. Като съществен научно-приложен принос се оценява разработването на Индекс на разкритията на вътрешния финансов контрол и управлението на риска, предназначен за сравнителен анализ на икономически групи в туристическия сектор, както и на Индекс за качеството на вътрешния финансов контрол, структуриран по елементите на модела COSO и осъществен чрез количествено измерими индикатори. Тези авторски инструменти създават възможност за оценка на корпоративната прозрачност, за идентифициране на дефицити в публичното оповестяване и за сравнимост между дружествата в рамките на икономическата група.

Практическата стойност на приносите се засилва и от приложението им в емпиричното изследване върху групата на „Албена“ АД, чрез което са формулирани изводи и насоки за усъвършенстване на вътрешния финансов контрол на групово равнище. Поради това приносите могат да бъдат определени като реални, авторски и с научно и приложно значение.

При прегледа на дисертационния труд и автореферата не се констатират данни за плагиатство. Не се установява некоректно присвояване на чужди научни идеи, текстове, резултати или публикации без необходимото позоваване. Използваните литературни източници са цитирани по начин, който показва спазване на академичната етика и добросъвестност при разработването на изследването. В този смисъл може да се изрази становище, че не са налице основания за съмнения относно оригиналността на дисертационния труд и на представения автореферат.

5. Критични бележки и препоръки

Като цяло дисертационният труд има висока научна и практико-приложна стойност, но могат да бъдат отправени и някои критични бележки и препоръки. На първо място, въпреки че избраният обект на изследване е добре аргументиран, емпиричната

част е концентрирана основно върху икономическата група на „Албена“ АД, което в известна степен ограничава възможностите за по-широка обобщаемост на направените изводи за всички икономически групи в корпоративния сектор. На второ място, статистическото тестване е проведено за ограничен времеви хоризонт, като от анализа са изключени отделни периоди и дружества по обективни причини, което също следва да се има предвид при интерпретацията на резултатите. Освен това би могло по-ясно да се разгърне възможността за приложение на разработените индекси и в други отрасли извън туризма, както и да се задълбочи сравнителният анализ между български и чуждестранни икономически групи. В отделни части изложението е силно детайлизирано, което затруднява открояването на най-съществените изводи. Тези бележки не намаляват достойнствата на труда, а могат да се приемат като насоки за бъдещо разширяване на изследването чрез по-широка емпирична база, по-дълъг наблюдаван период и допълнителна апробация на авторските методически инструменти.

6. Въпроси към дисертанта

- 1. Как разработеният от Вас Индекс за качеството на вътрешния финансов контрол би могъл да се адаптира и приложи в икономически групи извън туристическия сектор, например в промишлеността, търговията или финансовите услуги?*
- 2. В дисертационния труд поставяте акцент върху значението на ESG рисковете. По какъв начин според Вас интегрирането на ESG факторите ще промени модела на вътрешния финансов контрол в икономическите групи през следващите години?*
- 3. На базата на направения анализ на групата на „Албена“ АД, кои според Вас са най-важните практически предпоставки за изграждане на ефективен вътрешен финансов контрол на групово равнище и кои от тях се оказват най-трудни за реално прилагане?*

7. Заключение

Представеният дисертационен труд на Ваня Христова представлява самостоятелно и задълбочено научно изследване, посветено на актуален и значим проблем в областта на финансовия контрол в корпоративния сектор, свързано с организацията и усъвършенстването на вътрешния финансов контрол в икономическите групи. В труда се съдържат теоретично обосновани постановки, емпирично изследване и практически приложими резултати, свързани с оценяването на качеството на вътрешния финансов контрол, управлението на риска и възможностите за повишаване на прозрачността и ефективността на контролните системи.

На основание изложеното, изразявам **положително становище и предлагам на научното жури да присъди на Ваня Христова образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“, професионално направление 3.8. Икономика.**

17.03.2026 г.

Свищов

Изготвил становището:...

доц. д-р Силвия Костова

СТАНОВИЩЕ

относно дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА

в Икономически университет - Варна

Вх. № РД-20-525/24.03.2026г.

Изготвил становището: доц. д-р Надежда Иванова Попова-Йосифова, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“, катедра „Счетоводна отчетност“ при Икономически университет – Варна, член на научно жури по открита процедура съгласно Заповед № РД-06-25/27.01.2026 г. на основание чл. 9 от Закона за развитие на академичния състав в Република България, чл. 30, ал. 3 от Правилника за прилагането му, чл. 7, ал. 2 и чл. 59, ал. 1 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна и решение на факултетния съвет на Финансово-счетоводен факултет /протокол № 30 от 26.01.2026 г./

Автор на дисертационния труд: Ваня Петрова Христова, редовен докторант към катедра „Счетоводна отчетност“ при Икономически университет – Варна

Тема на дисертационния труд: Вътрешен финансов контрол в икономическите групи

Научен ръководител: доц. д-р Светлозар Стефанов

Становището е изготвено в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за развитието на академичния състав в Икономически университет – Варна и примерната структура на становище, написано от член на научно жури за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в Икономически университет – Варна.

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Изследователската теза, която се защитава в разработката е, че в икономическите групи качеството на вътрешния финансов контрол е системен фактор, който определя надеждността на консолидираната отчетност и има пряка връзка с финансовото представяне и нивото на оповестяване на контролните механизми на групата. В рамките на изследването са формулирани две работни хипотези, а именно: 1/ Нивото на публично разкриване на информация за вътрешния финансов контрол и управление на риска (чрез Индекс на разкритията) е индикатор за корпоративна

прозрачност, но не е достатъчно доказателство за ефективност на вътрешната контролна система; 2/ Съществува зависимост между качеството на вътрешния финансов контрол (измерено чрез индекс, разработен от автора) и показателите за финансово представяне (рентабилност на активите и марж на печалбата) на икономическата група.

Обект на изследването е вътрешният финансов контрол като съвкупност от политики и процедури, в икономическите групи, функциониращи в корпоративния сектор, с фокус върху туристическия сектор на икономиката. **Предмет** на изследването са: подходите, механизмите и инструментите, чрез които вътрешният финансов контрол се проектира и прилага на групово ниво; измерване на качеството и прозрачността на вътрешния финансов контрол чрез разработени индекси; както и връзката между качество на вътрешния финансов контрол и финансовото представяне на икономическата група на „Албена“ АД.

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави и заключение с общ обем от 298 страници, от които 1 заглавна страница, 3 страници съдържание, 5 страници увод, 244 страници изложение, 6 страници заключение, 16 страници използвана литература и 23 страници приложения.

В **увода** е обърнато внимание на актуалността на разработката, формулирани са коректно обект, предмет, изследователска теза, цел, задачи, методи и ограничения на разработката.

В **първа глава** се обосновава вътрешния финансов контрол като стратегически управленски механизъм, който влияе върху надеждността на отчетността, финансовото представяне и доверието на инвеститорите. Застъпва се тезата, че качеството на контрола е динамична величина, зависима от риска, регулациите, организационната структура и технологичния напредък, и че развитието на контрола на групово ниво е ключово условие за намаляване на информационния риск и укрепване на капиталовите пазари.

Във **втора глава** икономическите групи са разгледани като специфична корпоративна форма, при която няколко юридически лица функционират в условията на обща икономическа цел, споделени ресурси и централизирано или координирано управление. Анализира се взаимодействието между управлението на риска и вътрешния финансов контрол в икономическите групи, като се подчертава, че контролът на групово ниво не може да бъде ефективен, ако предприятията прилагат разнородни практики, ако липсват групови политики или ако предприятието-майка няма механизми за мониторинг и координация. Систематизирани са ключовите обекти

на контрол, които имат пряко отражение върху надеждността на консолидираната отчетност и финансовата устойчивост на икономическата група.

Трета глава представя емпиричния дизайн на изследването, който е двупосочен. От една страна се измерва прозрачността чрез индекс на разкритията на вътрешния финансов контрол, а от друга, се измерва качеството на вътрешния финансов контрол на групово ниво чрез авторски индекс и емпирично тестване на връзката между качеството на вътрешния финансов контрол и финансовото представяне в рамките на една икономическа група.

В резултат на проведеното теоретично и практико-приложно изследване се установява, че в рамките на икономическите групи, ефективността на вътрешния финансов контрол трябва да се оценява на групово ниво, тъй като наличието на слабости или пропуски в отделни дъщерни дружества може да окаже съществено негативно въздействие върху консолидираните отчети и доверието на заинтересованите страни към групата като цяло. Поради това системите за контрол следва да бъдат разглеждани не само на ниво отделно предприятие, а като обща рамка на групово управление, която включва унифицирани политики, единни методики за идентифициране и оценка на рисковете и централизирани механизми за мониторинг и отчетност.

В **заключението** са обобщени основните изводи и резултати от изследването, което е в основата на научните приноси в дисертацията.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Избраната тема на дисертацията е актуална и значима за счетоводната теория и практика. Изложението се характеризира с изчерпателност на изследваните въпроси и многоаспектност на поставените проблеми. Езикът и стила на разработката са на необходимото академично ниво. Използваните изследователски методи са подходящи за поставените въпроси.

Авторефератът е в обем от 47 страници и отразява в обобщен вид дисертационният труд, научните приноси, публикациите по темата, изпълнението на минималните национални изисквания и декларация за оригиналност. **Справката за приносите** съдържа основните приносни моменти в разработката. **Списъкът с публикациите** включва 4 публикации – 1 статия и 3 доклада (изпълнени са количествените изисквания по чл. 35, ал. 1, т. 1-4 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна). **Справката за изпълнение на минималните национални изисквания** показва 40 точки при изискуеми 30.

Литературните източници и нормативни актове са използвани добросъвестно и коректно цитирани. Приложена е в доказателство декларация за оригиналност.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

В труда се открояват следните приноси:

1. На основата на извършения критичен анализ на специализираната литература са изведени особеностите на вътрешния финансов контрол в икономическите групи. Разширена е теоретичната рамка на вътрешния финансов контрол, посредством интегриране на риск-базирания подход и аргументиране на значимостта на ESG рисковете.

2. Разработен е Индекс на разкритията на вътрешния финансов контрол и управлението на риска, предназначен за сравнителен анализ на икономически групи в туристическия сектор въз основа на публично достъпна информация, който служи като инструмент за оценка на корпоративната прозрачност, но и за идентифициране на дефицити в публичното оповестяване на контролни политики и процедури.

3. Разработен е Индекс за качеството на вътрешния финансов контрол, структуриран по елементите на модела COSO и операционализиран чрез количествено измерими индикатори, който позволява сравнимост между дружествата в рамките на икономическата група и оценка на зрелостта на контролната система.

4. Апробиран е Индексът за качеството на вътрешния финансов контрол в икономическата група на „Албена“ АД чрез „case study“, като са оценени ключовите елементи на контрола по COSO, идентифицирани са контролни дефицити и са формулирани конкретни препоръки за подобряване на системата. В рамките на изследването ESG рисковете са интегрирани като неразделна част от вътрешния финансов контрол, разработен е примерен риск регистър и е предложена система за финансово управление и контрол, адаптирана към ролята на предприятието-майка при груповото управление и надзор.

5. Проведено е емпирично тестване на връзката между качеството на вътрешния финансов контрол и финансовото представяне в икономическата група на „Албена“ АД чрез статистическа обработка на данни и регресионен анализ. Получените резултати предоставят емпирични основания за подкрепа на тезата, за ролята на вътрешния финансов контрол като фактор, който влияе върху надеждността на консолидираната отчетност, управлението на риска и доверието на инвеститорите.

IV. Критични бележки и въпроси по дисертационния труд.

Нямам съществени критични бележки и допълнителни въпроси по дисертационния труд.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение.

Представеният дисертационен труд представлява самостоятелно и завършено научно изследване с открояващи се научни приноси.

Извършената количествена и качествена оценка на дисертационния труд на тема: „Вътрешен финансов контрол в икономическите групи“ ми дава основание да изразя положително становище и да подкрепя придобиването на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ от Ваня Петрова Христова.

Дата: 20.03.2026 г.

Изготвил становището: ...

(доц. д-р Надежда Попова-Йосифова)